

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

**Державний вищий навчальний заклад
«Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського»**

**III Всеукраїнська науково-практична
конференція**

«ХІМІЯ ПРИРОДНИХ СПОЛУК»

30-31 жовтня 2012 року

Тернопіль
«Укрмедкнига»
2012

оболонок травного тракту, набряки язика і гортані, запаморочення, блювання, судоми, загальна слабкість та ушкодження нирок і печінки.

Аналіз літературних першоджерел свідчить про перспективу дослідження біологічно-активних речовин рослини з метою створення лікарських засобів.

ДОСЛІДЖЕННЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ РОСЛИН РОДИНИ ЯСНОТКОВІ

Мозуль В.І., Доля В.С., Головкін В.В., Самко А.В.

Запорізький державний медичний університет

Родина ясноткові налічує біля 200 родів та 3500 видів, які розповсюдженні по всій земній кулі. Особливістю біорізноманітності видів родини ясноткові є поліморфність морфологічних ознак. Рівень вивчення поліморфних видів родини Lamiaceae недостатній. Тому проблема пошуку нових видів лікарських рослин цієї родини, створення високоефективних лікарських засобів є актуальним завданням фармакогнозії.

Метою роботи було фармакогностичне дослідження видів роду *Salvia L.*, *Thymus L.*, *Mentha L.* та *Ocimum L.*, які широко використовуються в народній медицині і маловивчені. Задачами дослідження явилось визначення перспективних об'єктів, встановлення хімічного складу і вмісту основних груп біологічно активних речовин в сировині виділених родів родини Lamiaceae.

Методом хромато-мас-спектрометрії в ефірній олії шавлії освітленої (*Salvia illuminata* Klok.) ідентифіковано 46 компонентів, основними сполуками є: β -туйон (26,84%), камфора (15,58%), 1,8-цинеол (11,95%).

В складі ефірної олії шавлії прутовидної (*Salvia virgata* Jacq.) ідентифіковано 67 речовин. В найбільшій кількості знайдено: 1,8-цинеол (36,02%) і β -туйон (24,11%). Ефірні олії видів роду шавлія проявляють антимікробну та фунгістатичну активність.

Використання методів хроматографії, УФ-, ІК-, ПМР-спектроскопії дозволило ідентифікувати в листях *Mentha ucrainica* Klok. та *Mentha micrantha* (Fisch. et Benth.) кверцетин, кемпферол-7-О- β -D-глюкопірнозид, рутин, кемпферол, гесперидин.

В результаті дослідження ефірної олії м'яти української ідентифіковано 62 компонента, основні з яких: ментол (39,41%), ліналоол (31,92%), терпінолен (12,17%), в ефірній олії м'яти дрібноквіткової основними сполуками є: ліналоол (31,15%) та ментол (27,10%).

В ефірній олії чебрецю кримського (*Thymus tauricus* Klok. et Shost.) ідентифіковано та встановлено вміст 57 компонентів. В найбільшій кількості міститься: карвакрол (36,09%), цимен (19,11%), та тимол (11,01%). Кількісний вміст ефірної олії *Thymus pulcherrimus* Schur складає 1, 37%. В ефірній олії чебрецю гарного ідентифіковано 53 сполуки. Найбільшу концентрацію має карвакрол (25,01%), тимол (16,11%), камфен (8,19%), геранілацетат (8,03%). Екстракційні мазі одержані з трави чебрецю проявляють ранозагоюючу та протизапальну дію.

Методом ВЕРХ в рослинній сировині василька справжнього (*Ocimum basilicum* L.) ідентифіковано 8 сполук флавоноїдної природи, гідроксикоричні кислоти (хлорогенова, ізохлорогенова). Якісний та кількісний склад амінокислот досліджували на амінокислотному аналізаторі ААА-339 в стандартних умовах. В листях василька справжнього переважали такі амінокислоти: аланін, метионін, триптофан, орнітин, γ -аміномаєляна кислота, трионін, лейцин

Дослідження ефірної олії проводили за допомогою методу газової хроматографії з мас-детекцією. В результаті проведених досліджень з використанням бібліотечних спектрів

знайдено 63 леткі сполуки Найбільшу концентрацію має камфора (28,12%), терпінолен (19,07%), лімонен (15,06%), камфен (14, 07%) евгенол (9,81%).

Висновки. Привертає увагу наявність камфори в ефірній олії видів роду. *Ocimum L.* та *Salvia L.* карвакролу в ефірній олії видів роду *Thymus L.* та, 1,8- цинеолу в ефірній олії видів роду *Salvia L.* Проведені дослідження свідчать про актуальність подальшого вивчення видів родини *Lamiaceae*, як джерела нових лікарських засобів

ХРОМАТОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ЕКСТРАКТІВ БАЗИДИОМ *LACTARIUS PERGAMENUS* НА ПЛАСТИНКАХ SILUFOL

Панчак Л.В.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Пошук і характеристика нових біологічно-активних речовин (БАР) природного походження, вивчення можливості використання у фармації та медицині і надалі залишається актуальним. Виділення нових речовин тісно пов'язане з проблемою їх ідентифікації, яка на сьогодні полегшилась використанням сучасних методів та приладів, зокрема і газорідинної хроматографії-мас-спектроскопії (ГРХ-МС). Проте, тонкошарова хроматографія (ТШХ) є простим та дешевим методом розділення і аналізу, а також швидким, що важливо при рутинній роботі.

Метою даної роботи є показати альтернативу ГРХ-МС для ідентифікації БАР, одержаних з метанольних та метиленхлоридних екстрактів з базидієм *Lactarius pergamenus* (Fr.) Fr, за допомогою тонкошарової хроматографії (ТШХ) та різницю між екстрактами зі свіжих і висушених базидієм.

Екстракція висушених базидієм *L. pergamenus* органічними розчинниками приводить до значно вищого (у 3 – 7 разів) виходу кінцевого продукту, ніж екстракція свіжих базидієм. Але при дослідженні екстрактів з свіжих і висушених грибів за допомогою ТШХ помітна суттєва різниця. По-перше, при розгляді в УФ-світлі хроматограм екстрактів з висушених грибів з'являється пляма з інтенсивною жовто-зеленою флюоресценцією (3,14,15-триметилфуранолактаран-8-ол, Rf 0,29±0,03, в системі розчинників – гексан : етилацетат 8 : 1), що відсутня на хроматограмах екстрактів свіжих грибів. По-друге, через 30 – 90 хв на ТШХ екстракту, одержаного з свіжих грибів при розгляді її у видимому світлі з'являється темна пляма (ймовірно велерал), яка через 12 – 24 год стає більш виразною; такі зміни не спостерігаються на хроматограмах екстрактів із висушених грибів. Отже, висушування приводить до утворення речовин, які відсутні у живих тканинах гриба. Про це свідчить і той факт, що висушені гриби не мають гостро-пекучого смаку, притаманного свіжим грибам.

Відмінності метиленхлоридних екстрактів свіжих і висушених базидієм *L. pergamenus* перш за все стосуються речовин, що легко окиснюються на повітрі. Опрыскування хроматограм розчином перманганату калію, *o*-діанізидину, DDPH, дозволяє виявити у свіжих грибах від 4 до 6 легкоокиснювальних речовин, і лише 2 – у висушених.

Дані ГРХ-МС показують, що екстракти, із свіжих і висушених базидієм *L. pergamenus*, одержаний за допомогою метиленхлориду характеризується високим вмістом ефірів фталевої кислоти, сесквітерпенів (переважно азуленового ряду), вищих жирних кислот та їх похідних (головним чином стеаринової і олеїнової) та відносно невеликою кількістю інших сполук, як і метанольні екстракти з висушених базидієм *L. pergamenus*.